

VNAPREJŠNJA IZJAVA VOLJE PACIENTA – IZBRANI VIDIKI

Blaž Ivanc

Prispevek obravnava pravico pacienta do paliativne oskrbe kot enega od pomembnih načinov uresničevanja ustavne pravice do zdravstvenega varstva iz določbe 51. člena Ustave RS in pravice do socialne varnosti, ki se uresničuje prek sistema obveznega zdravstvenega zavarovanja, iz določbe 50. člena Ustave RS. Zakonsko je bila pravica do paliativne oskrbe urejena s sprejemom Zakona o pacientovih pravicah leta 2008. V procesu nudenja paliativne oskrbe pacientu se (lahko) njeni izvajalci, ki sestavljajo paliativni tim, srečujejo tudi s situacijami, ko je je pacient vnaprej izrazil svojo voljo v skladu s predvidenimi možnostmi zakonske ureditve ZPacP. V navedenih situacijah je paliativni tim dolžan upoštevati vnaprej izraženo voljo pacienta kot to zahteva določba 34. člena ZPacP. Ravnanje paliativnega tima mora biti pravno pravilno tako v smislu spoštovanja predpisanih postopkovnih ter obličnostnih zahtev (upoštevanje kliničnih smernic, poti in protokolov, dokumentiranje odločitev na predpisane obrazce) kot tudi vsebinskih zahtev (strokovna in etična pravila zdravljenja). ZPacP je pravico do upoštevanja vnaprej izražene volje pacienta na zakonski ravni uredil v določbah od 32. člena do 34. člena, ki uvajajo tri nove institute: institut pacientovega zdravstvenega pooblaščenca, institut izključitve oseb, ki so sicer upravičene do odločanja o zdravstveni oskrbi pacienta in institut upoštevanja vnaprej izražane volje pacienta. Vsi trije navedeni instituti predstavljajo načine upoštevanja vnaprejšnje izjave volje, ki vsak na svoj način »sanirajo« odsotnost elementa pacientove volje v smislu privolitve v predlagani zdravstveni poseg oziroma njegove zavrnitve. V razpravi so predstavljeni upravičenci do vnaprejšnjega izražanja volje, vsebina njihovih izjav, pogoji za veljavnost izjav volje ter njihova časovna veljavnost, možnosti preklica izjav volje, obličnostne zahteve glede izjav volje (obrazci), sistem evidentiranja izjav volje in nadzor nad njihovo uporabo. Glavne ugotovitve razprave so, da med pravnimi in medicinsko-etičnimi pravili obstaja napetost in celo razhajanje, ki se lahko pojavi v praksi uporabe vnaprejšnjih izjav volje. Obstojča zakonska in podzakonska ureditev je na mnogih mestih pomanjkljiva oziroma nejasna, kar otežuje odločanje v procesu paliativne oskrbe. Po drugi strani v Sloveniji še ni povsem izdelanih strokovno-etičnih smernic oziroma priporočil na področju paliativne oskrbe, kar je ena od pomembnih nalog v zelo bližnji prihodnosti.

Ključne besede: paliativna oskrba, zdravstvena zakonodaja, vnaprejšnje izjave volje, pacient